

Osaamisen kehittäminen
rahapelihaittojen ehkäisyssä ja hoidossa
1.3.2008–30.6.2016

Loppuraportti

Tuula-Leena Raiski 31.5.2016

Tiivistelmä

Osaamisen kehittämisen tavoitteena on, että eri alojen osaavien työntekijöiden avulla, eri puolella Suomea, pelaajat ja heidän läheisensä saavat asiantuntevaa apua rahapeliongelmiin. Tavoitteen saavuttamiseksi STM/Stakes käynnisti vuonna 2008 (2009 alkaen THL) rahapeliaiheisten verkkokoulutusten tuottamisen, valtakunnallisen koulutusten järjestämismallin kehittämisen sekä osaamistarpeiden kartoittamisen osana rahapelihaittojen ehkäisyn ja hoidon kehittämiskokonaisuutta. Osaamisen kehittämistä on koordinoitunut THL:n toimeksiannosta Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksessa (Koske) koulutuspäällikkö Tuula-Leena Raiski 1.3.2008–30.6.2016 (2008 koulutuskoordinaattori). Jatkossa 1.7.2016 alkaen tuotettujen koulutusten järjestämistä koordinoi erikoissuunnittelija Minna Kesänen, mutta uusien koulutusten tuottaminen päättyy. Ohjausvastuussa THL:ssa on ollut johtava asiantuntija Saini Mustalampi.

Eri ammatti- ja koulutusaloille sekä eri koulutusmuotoihin ja -asteisiin soveltuvia verkkokursseja on tuotettu seuraavasti: Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito (myös ruotsinkielisenä), Netti- ja peliongelmat ja opiskelukyky yhteistyössä YTHS:n kanssa, Pelihaittojen ehkäisy, Rahapeliongelmiin kohtaaminen mielenterveystyössä ja Rahapeliongelmiin kohtaaminen, joka koostuu useasta 1–2 op:n moduulista. Kurssien laajuus on 1-9 opintopistettä. Kurssien järjestäminen tapahtuu koulutusorganisaatioiden ja THL:n yhteistyönä. Lisäksi on tuotettu Pelihaittojen ehkäisy -itseopiskeluaineisto ja syventävää opiskelua varten Rahapeliriippuvuus hallintaan -menetelmäkoulutusta varten kouluttajan aineisto.

Yhteensä noin 870 osallistujaa on osallistunut noin 55 verkkokurssille 31.5.2016 mennessä. Itseopiskeluaineistoon oli ensimmäisen puolen vuoden aikana kirjautunut runsas 60 henkilöä. Yhteistyötä koulutuksen järjestämisessä on ollut 12 ammattikorkeakoulun, kuuden ammatillisen oppilaitoksen, yhden yliopiston sekä YTHS:n ja Terveystalon kanssa. Täydennyskoulutuksena kursseja opiskelleet ovat pääosin olleet sosiaali- ja terveysalalta ja julkiselta sektorilta. Kurssien järjestäminen tutkintokoulutuksessa on vuosi vuodelta lisääntynyt. Palautteissa oppimisasiaineiston taso ja koulutuksen hyöty työssä ovat saaneet hyviä arvioiteja. Liitteenä 1 kurssitilastot.

Kahdella seurantakyselyllä (2010 ja 2014) pyrittiin selvittämään, mitä Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssilla opiskelu on merkinnyt omassa työssä. Vuoden 2014 kyselyn kohdalla valitettavasti suurta osaa opiskelleista ei enää tavoitettu. Molemmissa seurantakyselyissä suurin osa vastaajista oli kokenut opiskelun: 1) vastanneen hyvin ammatillisia tavoitteitaan, 2) voivansa hyödyntää oppimaansa työssään hyvin ja 3) ammatillisen identiteettinsä vahvistuneen rahapeliongelmiin liittyvässä työssä. Vuoden 2014 seurantakyselyssä (kysyttiin vain silloin) verkkokurssilla opitusta koettiin asiakastyössä olevan hyötyä: 1) rahapeliongelman luonteen ymmärtämisessä, 2) rahapeliongelman vakavuuden arvioinnissa, 3) tunnistamisessa ja puheeksiotossa sekä 4) varhaisen tuen antamisessa. Monella tuli esiin myös työtehtävien ja työn sisältöjen muuttuminen opiskelun myötä

Alkuvuosina verkkokurssien tuottamisen ja järjestämisen rinnalla työhön sisältyi myös eri kohderyhmille luentoja ja koulutustilaisuuksia, joihin osallistui yhteensä satoja henkilöitä. Näitä tilaisuuksia ei ole eritelty vuosikohtaisissa tiedoissa. Työhön on sisällynyt myös toiminta Rahapelihaitat-kouluttajaverkostossa, Pelihaitat-hanketoimijoiden verkostossa, Hoito- ja tukipalvelujen verkostossa ja THL-pelihaittaverkostossa. Yhteistyötä on tehty myös rahapelitoimijoiden ja kulloinkin meneillään olevien hankkeiden kanssa. Seuraavassa käydään läpi keskeisiä tapahtumia ja tuloksia eri vuosilta.

Vuosi 2008

Työ käynnistyi Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssin tuottamisella eri tahojen yhteistyönä. Suunnitteluvaiheessa koulutuskoordinaattori selvitti Ruotsissa ja Norjassa toteutettujen vastaavien koulutusten toteutusmalleja, vaikkakin Suomen koulutus päädyttiin toteuttamaan eri tyypisesti. Verkkokurssin aikaansaamiseksi toteutettiin hankinnat sisällön- ja verkkotekniseen tuotantoon. Sisällöntuotannosta vastasi Sininauhaliitto yhteistyökumppaniensa A-klinikkasäätiön, Peluurin, Elämä on parasta huumetta -projektin ja Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa. Verkkotekniset palvelut ostettiin Diakonia-ammattikorkeakoulun Mediomylyltä. Tuotantoprosessi toteutettiin työpajatyöskentelynä, useina arviointeina ja koulutuksen rakentamisena Moodle-oppimisympäristöön.

Työpajat:

- Suunnittelutyöpaja 16.6.2008
- Mielenterveysnäkökulma -pikkutyöpaja 8.8.2008
- Opetussuunnitelma-työpaja 15.8.2008
- Käsikirjoitustyöpaja 15.9.2008
- Sisällöntuotannon päätöstyöpaja 31.10.2008
- Verkko- ja mediatekniikan työpaja 1 20.11.2008
- Verkko- ja mediatekniikan työpaja 2 15.12.2008
- Jatkokehitystyöpaja 21.8.2009

Vuosi 2009

Vuoden 2009 aikana Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssi pilotoitiin ja arvioitiin monipuolisesti. Virtuaaliyliopiston laatuarvioinnissa kurssi sai laatuleiman. Arviointiprosessi:

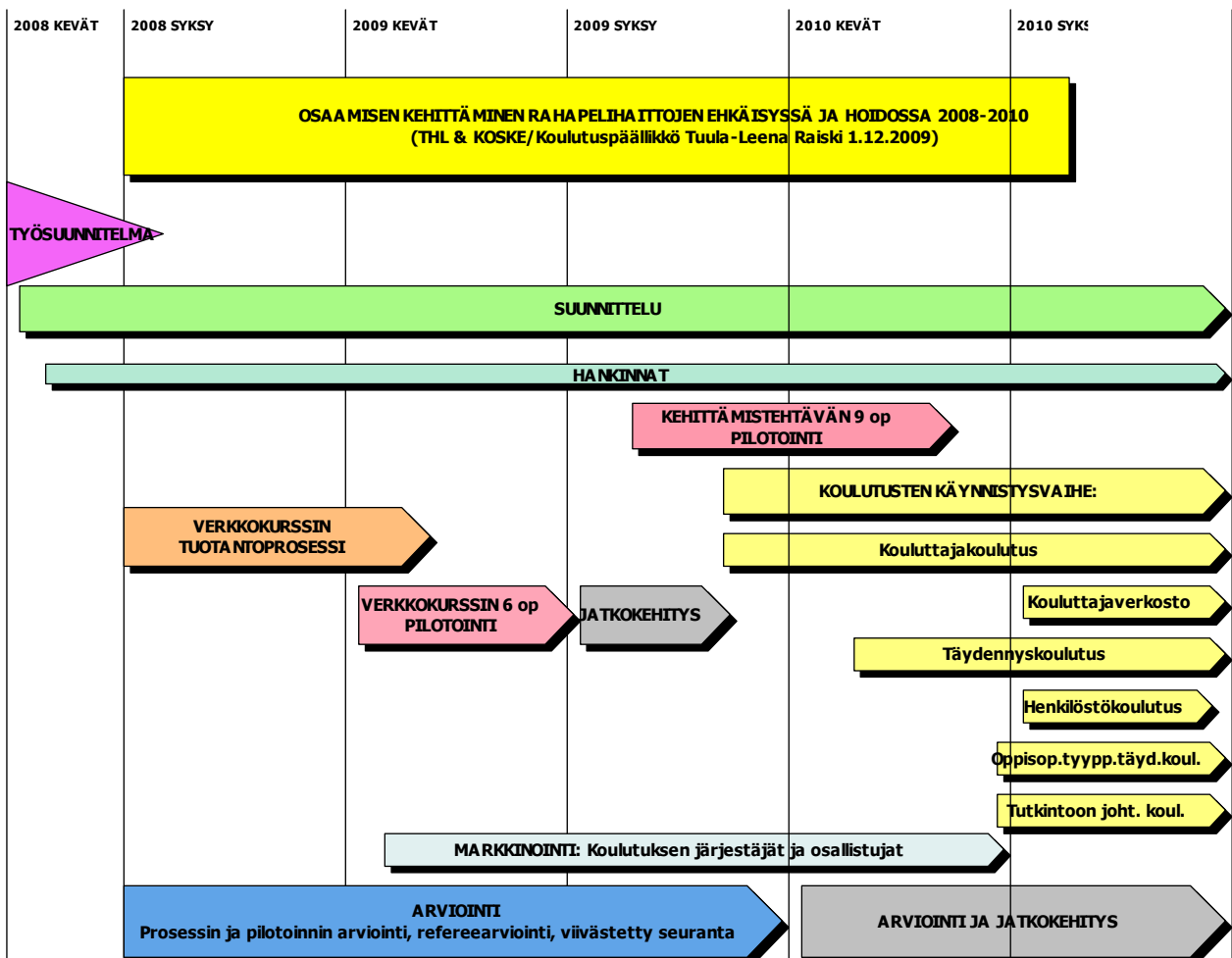
Arviointi Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssin tuotannossa				Tuula-Leena Raiski 26.1.2010			
Vaihe/aika	Maaliskuu-kesäkuu 2008	Heinäkuu -marraskuu 2008	Joulukuun 2008	Tammikuu-heinäkuu 2009	Elokuu-lokakuu 2009	Marraskuu-joulukuun 2009	Joulukuun 2009 - tammikuu 2010
Tuotannon valmistelu	Koulutustarvetta selvittäneisiin kyselyihin tutustuminen						
Verkkokurssin tuottaminen		1) Pienimuotoiset haastattelut eri toimialojen edustajille; 2) Paneeliryhmän arviointi ops:sta; 3) Vertaisryhmän (sisällöntuottaja vastaavat) arviointi ops:sta 4) Tuotantotiimin työpajoissa yhteistä itsearviointia	Itsearviointia tuotantotiimissä	Virtuaaliyliopiston Arvoarviointi verkko- ja mediatekniselle tiimille	Jatkokehitystyöpajoissa yhteistä itsearviointia		
Pilottikoulutukset				1) Osaamiskartoitukset alussa ja lopussa 2) Moduulikohtaiset palautteet (x 4) 3) Arviointipatteristo opiskelijoille lopussa 4) Arviointipatteristo kouluttajille lopussa 5) Palautekokoukset pilotoijien kanssa			
Jatkokehitys				Rahapeliyhteisöjen edustajien palautteet ja toiveet	Pilotoinnin arviointien hyödyntäminen		
Lopullinen tuote						Virtuaaliyliopiston referee-palvelun arviointi	
Pilottiryhmien toiminnan seuranta							Viivästetty seuranta työyhteisöissä

Pilotoinnit toteutti Diakonia-ammattikorkeakoulu tarjouskilpailun tuloksenana. Pilottiarviointien pohjalta verkkokurssia jatkokehitettiin, mm. yksi moduuli poistettiin ja verkkokurssista tehtiin koulutustuote (Liitteenä 2 tuotekuvaus). Pilottikurssilaisille toteutettiin viivästetty seuranta vuoden 2009 lopussa, kun kurssin päättymisestä oli kulunut puoli vuotta.

Kouluttajakoulutus oppilaitosten ja korkeakoulujen opettajille käynnistyi vuoden 2009 lopulla; kouluttajakoulutuksen toteutus hankittiin Diakonia-ammattikorkeakoululta tarjouskilpailun tuloksena.

Koulutusten järjestäminen päätettiin toteuttaa ammattikorkeakoulujen, ammatillisten oppilaitosten ja yliopistojen kanssa yhteistyössä, täydennyskoulutuksesta aloittaen. Kurssin markkinointi sekä koulutuksen järjestäjille että ammattihenkilöstölle käynnistyi.

Seuraavaan kuvioon on koottu koulutuksen tuottamisprosessi 2008-2009 ja suunnitelma vuodelle 2010:

Vuosi 2010

Vuosi 2010 oli Rahapeliongelmiä ehkäisy ja hoito -verkkokurssien käynnistämisen aikaa. Ensimmäiset neljä täydennyskoulutuksena järjestettyä kurssia käynnistyivät Helsingissä, Mikkelissä ja Kemissä, ja huomattiin että uuden aihealueen markkinointi osoittautui haasteelliseksi. Kilpailutuksen jälkeen Mediamaisteri Group Oy jatkoi verkkoteknisenä ylläpitäjänä ja teknisenä tukena vuoden alusta Mediamyllyn jälkeen.

Kouluttajakoulutuksessa sisällönasiantuntijoille järjestettiin pedagogista valmennusta. Oppimisen ohjausta työelämäosaajille -koulutuksen toteutti Jyväskylän ammattikorkeakoulun opettajakorkeakoulu tarjouskilpailun perusteella. Kahden kouluttajakoulutuksen jälkeen muotoutui ensimmäinen kouluttajaverkosto.

Koulutuspäällikkö selvitti valtakunnallisesti Osaamistarvetta rahapeliongelmiä ehkäisyssä ja hoidossa, josta ilmestyi THL:n julkaisu Raportti 3/2011.

Eri toimijoiden kehittämät rahapelihaittakoulutukset koottiin ensimmäistä kertaa yhteiseen esitteeseen, ja ensimmäinen osaamisen kehittämisen juliste tuotettiin.

Vuosi 2011

Vuoden 2011 aikana Rahapeliongelmiä ehkäisy ja hoito -verkkokurssien määrä ja alueellinen kattavuus lisääntyi. Vuoden aikana kurssia myös jatkokehitettiin, ja Moodleen koottiin verkkokurssin videoita Rahapelihaitat-videolainaamo verkkokurssin käyneille jatkossa hyödynnettäväksi. Verkkokurssi myös käännettiin ruotsiksi, ja ensimmäinen ruotsinkielinen verkkokurssi toteutettiin Yrkeshögskolan Noviassa. Vuoden lopussa käynnistyi Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Helsingin yliopiston Palmenian yhteistyönä ensimmäisenä oppisopimustyyppisenä täydennyskoulutuksena Ongelmapelaajien erityisohjaaja -koulutus (30 op), jonka tietopuolena opetuksena oli Rahapeliongelmiä ehkäisy ja hoito -verkkokurssi (6 op). Verkkokurssin hyödyntäminen tutkintoon johtavassa koulutuksessa käynnistyi. Vuoden lopussa parisataa ammattilaista oli suorittanut täydennyskoulutuksena kurssin tai sen moduuleja.

Verkkokurssin syventäväksi tai täydentäväksi jatko-osaksi suunnitellun Kehittämistehtävän (9 op) vuoden kestäneen työskentelyn tuloksena valmistui kolme kehittämisraporttia.

Erillinen kouluttajakoulutus korvautui kouluttajiksi aikovien opettajien osallistumisena lähialueillaan järjestetyille verkkokursseille. Verkkokurssien järjestämisprosessi oppilaitosten, korkeakoulujen ja THL:n yhteistyönä mallinnettiin esitteeksi.

Jyväskylässä järjestettiin 14.10 Nuoret ja pelaaminen -koulutuspäivä, johon osallistui satakunta henkilöä Keski-Suomesta.

Vuosi 2012

Vuonna 2012 painopisteinä olivat uusien koulutustuotteiden tuottaminen ja Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssin (6 op) toteutuksen laajentuminen myös tutkintoon johtavaan koulutukseen. Netti- ja peliongelmat ja opiskelukyky -verkkokurssi (1 op/ 2 op) tuotettiin ja pilotoitiin THL:n ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) yhteistyönä. Pelihaittojen ehkäisy -verkkokurssin (2 op) suunnittelu ja sisällöntuotanto toteutettiin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Peliongelmat ja mielenterveystyö -verkkokurssin (2 op) ideointi käynnistettiin syksyllä. Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssia jatkokehitettiin teemarakenteiseksi.

Useita verkkokursseja käynnistyi, yksi kurssi alkoi sekä suomen- että ruotsinkielisenä. Jyväskylän yliopisto otti ensimmäisenä yliopistona verkkokurssin sosiaalityön opintoihinsa.

Vuosi 2013

Pelihaittojen ehkäisy -verkkokurssin (2 op) tuotanto saatettiin loppuun ja Rahapeliongelmiin kohtaaminen mielenterveystyössä -verkkokurssi (2 op) tuotettiin. Molemmat kurssit pilotoitiin, ensimmäinen Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja toinen THL:ssa. 12 rahapeliaiheista verkkokurssia järjestettiin eri puolilla Suomea yhteistyössä koulutusorganisaatioiden kanssa; kursseille osallistui vajaa 200 henkilöä. Verkko-oppimisympäristön tekninen ylläpitäjä ja tuki kilpailutettiin, Mediamasterin jatkaessa edelleen 2014.

THL järjesti verkkokurssien opettajiksi aikoville opettajille kouluttajakoulutuksena Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssin. Kouluttajaverkosta tuettiin järjestämällä Moodle-webinaareja ja pitämällä yhteyttä ajankohtaistiedottein.

Koulutuspäälliköllä oli esitys ”Professional Skills Improvement in Prevention and Treatment of Gambling-Related” SNSUS:n konferenssissa Norjassa kesäkuussa. Julkaistiin myös artikkeli: Raiski T-L (2013): Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoidon osaamista vahvistamaan. Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009 2015, vuoden 2013 raportti.

Koulutuspäällikön työpariksi ja kuntatuen työntekijäksi saatiin suunnittelija Minna Kesänen.

Vuosi 2014

Vuoden aikana suunniteltiin THL:n peliaiheisten koulutusten tuottamisen ja järjestämisen uutta mallia. Rahapeliongelmiin kohtaaminen (2-9 op) -verkkokurssin ensimmäinen osa, Rahapeliongelmiin kohtaamisen perusteet (2 op) valmistui. Vuonna 2008 tuotettu ja useaan kertaan päivitetty Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssi (6 op/5 op) jäi pois koulutustarjonnasta. Vuoden aikana järjestettiin kahdeksan verkkokurssia, joille osallistui yhteensä runsas parisataa henkilöä.

Vuoden 2010 ja kevään 2013 välisenä aikana Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssille osallistuneille lähetettiin seurantakysely. Verkkokurssin merkitys vastaajille näkyi muun muassa

hyötynä työssä, ammatillisen identiteetin vahvistumisena ja työyhteisössä tapahtuneina pohdintoina ja toimenpiteinä.

Kouluttajaverkostolle tehtiin kysely koskien THL:n peliaiheisten verkkokurssien jatkokehittämistä ja uusien kurssien tuottamista. Kouluttajiin on oltu yhteydessä tulevien koulutusten suunnittelun ja sopimisen sekä ajankohtaistiedotuksen myötä.

Vuosi 2015

Osaamisen kehittämisessä painottui erityisesti uusien koulutustuotteiden tuottaminen ja oppimisympäristön uudistus. Verkkokurssien tuottaminen merkitsi laajaa yhteistyötä sisältöasiantuntijoiden, kokemusasiantuntijoiden, videotuottajien ja teknisten asiantuntijoiden kanssa.

Vuoden aikana tuotettiin seuraavat verkkokurssit: Hoito- ja kuntoutusmenetelmät rahapeliongelmissa 2 op, Rahapelaajan läheiset 1 op, Digitaalinen pelaaminen 2 op ja osittain Nuorten pelaaminen 2 op. Lisäksi tuotettiin ja pilotoitiin uuden tyyppisenä opiskelumahdollisuutena Pelihaittojen ehkäisy -itseopiskeluaineisto. Netti- ja peliongelmat ja opiskelukyky -verkkokurssia jatkokehitettiin yhteistyössä YTHS:n kanssa.

Vuoden aikana järjestettiin yhdeksän verkkokurssia yhteistyössä kolmen ammattikorkeakoulun, yhden yliopiston ja yhden ammattiopiston kanssa. Niihin osallistui yhteensä noin 140 henkilöä. Marraskuussa avautuneeseen Pelihaittojen ehkäisy -itseopiskeluaineiston ehti loppuvuodesta kirjautua kolmisenkymmentä opiskelijaa. Uusi osaamisen kehittämisen yleisjulistte tuotettiin markkinointia varten.

Vuosi 2016

Kevään 2016 aikana tuoteistettiin kouluttajan aineisto Rahapeli riippuvuus hallintaan - menetelmäkoulutukseen ja koulutettiin kymmenen menetelmäkouluttajaa eri puolille Suomea. Kevään aikana järjestettiin kuusi peliaiheista verkkokurssia, joille osallistui yhteensä noin 65 henkilöä. Pelihaittojen ehkäisy -itseopiskeluaineistoon oli 31.5.2016 mennessä kirjautunut runsas 70 henkilöä. Kevääseen sisältyi myös THL:n kausiseminaari ja erikoissuunnittelija Minna Kesäsen perehdytystä verkkokurssien järjestämisen koordinoitiin.

LIITE 1 Verkkokurssitilastot 2009–06/2016

LIITE 2 Rahapeliongelmiin ehkäisy ja hoito -verkkokurssin tuotekuvaus

*"Kesä ei loppunut kesken,
se kypsyy syksyyn."*

- Maija Paavilainen, Onnenlehtiä 2014